

A kommunista rendszerek áldozatai

Iskolai emléknep

Kompetenciaterület:

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

8. évfolyam

Programcsomag:

Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Baracs Nóra

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	13-14 évesek
Ajánlott időkeret	5 × 45 perc (Iskolai emléknapp)
A modul közvetlen célja	Annak tudatosítása egy iskolai emléknapp keretében, hogy a kommunista diktatúra időszakában miként válhatott bárkiből áldozat, és mit jelenthetett a mindennapi félelem és kiszolgáltatottság.
A modul témái, tartalma	Témák: Identitás: szocializáció, családtörténet, megemlékezés; társadalom – politika, állam, hatalom; konfliktus – értékek ütközése, szembefordulás a hatalommal, agresszió; életmód – szabadság, életminőség, érzelmek, művészetek; világkép – hit, értékek; társadalmi nyilvánosság – propaganda, manipuláció Tartalom: A Szovjetunió az 1920-as, 30-as években. A Gulag szigetcsoport és a málenkij robot. A természeti környezet és az emberek pusztulása. A diktatúrák szobrai és plakátjai. A művész és a diktatúra. A humor ereje az elnyomás idején.
Megelőző tapasztalat	A sztálini Szovjetunió és a magyar Rákosi korszak története
Ajánlott továbbhaladási irány	A rendszerváltás Magyarországon
A kompetenciafejlesztés fókuszai	A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: információk rendszerezése, információfeldolgozás, kritikai gondolkodás Társas kompetenciák: véleményalkotás, vitakészség, együttműködés
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember és társadalom; Művészetek Tantárgyakhoz: történelem; rajz és vizuális kultúra; mozgóképkultúra és médiaismeret Modulokhoz: Az ÁVO és társai (szka208_10); Azok az ötvenes évek! (szka211_24); Diktátorok görbe tükre (szka212_01); A Gulag szigetcsoport (szka212_09); Magántörténelem (szka212_20)
Támogató rendszer	A tanári mellékletben felsorolt honlapok, irodalmi művek és zenék

Módszertani ajánlás

A foglalkozás egy elképzelt iskolai emléknapp keretébe illeszkedik. (Helyi igény szerint azonban elemenként is felhasználható.) Az öt tanóra tartalmi anyaga elsősorban a történelem és a vizuális kultúra tananyagához kapcsolódik. A tevékenységsort a Szovjetunióra, illetve a Rákosi korszakra vonatkozó információk fogják keretbe, s az egész napnak Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* című versének részletekben való felolvasása ad ünnepélyes lüktetést.

A nap egésze megszervezhető egy helyszínen. De talán még jobb, ha óráról órára új helyszínre mennek át a diákok. Ez a megoldás lehetővé teszi a nap forgószínpadszerű megszervezését, ami különösen akkor célszerű, ha több osztály vesz részt benne. Minden helyszínen szükség van a vetítést és a hanglejátszást lehetővé tevő eszközökre.

A málenkij robot, a hadifogság, a kitelepítés vagy sok más elem is közvetlenül érintheti néhány tanítványunk családját. Ha valaki meg akar szólalni, személyes sorsról számot adni, bátorítsuk, akár az óraterv felborulása árán is, de semmiképpen ne erőltessük. Mindenképp célszerű azonban elkerülni az ÁVO vagy az Állambiztonság által beszervezett rokonok, ismerősök firtatását.

Az emléknaphoz, jellegéből adódóan nem igazán lehet célja a tanulók tudásának, tanulásának mérése. Értékelni inkább csak az aktivitásukat lehetne, de ezen a napon csak jutalmazunk. A nap végén megíratott értékelőlap segítségével inkább a tanári munka sikere mérhető le: mennyire érintette meg a diákokat a nap programja. Dicsérjünk sokat, bátorítsuk a tanulókat! Közzöljük velük, hogy az értékelő lap tanulságait részben a következő évi ünnepséghez kívánjuk felhasználni.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

P1 – Kivetíthető képek, amelyek megidéznek a Szovjetunió világát az 1920-as, 30-as évekből

P2 – Kronológiai információk

P3 – Kivetíthető térkép és képek a Gulag világáról

P4 – Szöveg (Kolima egyik foglyának visszaemlékezése)

P5 – Háttérinformációk a nagy építkezésekről

P6 – Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról* – 1. részlet

P7 – Részlet A *Good bye, Lenin* című filmből

P8 – Kivetíthető képek (A Sztálin-szobor ledöntése és hurcolása Pest utcáin keresztül)

P9 – Kivetíthető képek (Vera Muhina szobrai)

P10 – Kivetíthető képek (A szocialista Magyarország köztéri szobrai)

P11 – Háttérgondolatok (Művészsorsok a szocializmus idején)

P12 – Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról* – 2. részlet

P13 – Kivetíthető képek (Plakátok Sztálin korából)

P14 – Választható szövegek az illusztrációk készítéséhez

P15 – Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról* – 3. részlet

P16 – Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról* – 4. részlet

- P17 – Háttérinformációk a málenkij robotról
- P18 – Háttérinformációk Bacsó Péterről
- P19 – Illyés Gyula: *Egy mondat a zsarnokságról* – 5. részlet
- P20 – Ajánlott zenék
- P21 – A témához kapcsolódó irodalmi művek

Tanulói segédletek

D1 – Személyes gondolatok (két részből álló munkalap)
Minden tanuló számára sokszorosítani kell.

D2 – A szovjet táborvilág (négyféle szemelvény)
A sorozatot annyi példányban kell sokszorosítani, ahány csoport alakult azt osztályban.

D3 – Ami a legszörnyűbb volt (csoportos feladatlap)
A lapot a csoportok számának megfelelő mennyiségben kell lemásolni.

D4 – A szocializmus szobrai (négyféle szövegkártya)
A lapokat a csoportok számának megfelelő mennyiségben kell lemásolni.

D5 – A látvány hazugsága (csoportos feladatlap)
A lapot a csoportok számának megfelelő mennyiségben kell lemásolni.

D6 – Politikai viccek (hatféle témakörben, feladatkártyával)
Minden lapot egy példányban kell lemásolni, és felhasználás előtt részekre kell vágni.

D7 – Másik világ – más fogalmak (fogalom- és definíciókártyák)
Mindkét lapot a csoportok számának megfelelő mennyiségben kell lemásolni, és felhasználás előtt részekre kell vágni.